

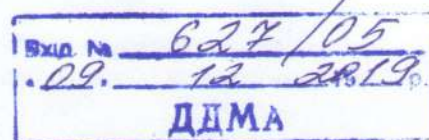
ВІДГУК
офіційного опонента

доктора економічних наук, професора Косової Тетяни Дмитрівни
на дисертаційну роботу Дятлової Юлії Володимирівни на тему
«Механізм розвитку банківського сектору України в умовах
конкурентної інтерналізації», представлену на здобуття
наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю
08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

Актуальність обраної теми дисертації. Банківська система є важливим елементом ринкової економіки, оскільки забезпечує як стабілізацію національної грошової одиниці, регулювання грошового-кредитного обігу, так і рух, перерозподіл і ефективне використання фінансових ресурсів. Розвинута банківська система є необхідною умовою ефективного функціонування економіки, оскільки є основним джерелом залучення коштів для її розвитку. Лише через досконалу банківську систему можна здійснити реструктуризацію економіки України в цілому, так необхідну на сучасному етапі. Системна банківська криза, залежність розвитку банківського сектору від зовнішнього впливу через глобалізацію, низька конкурентоспроможність на світовому рівні та жорстка конкуренція на внутрішньому ринку актуалізували дослідження проблеми вченими.

Вирішенню існуючих проблем розвитку банківського сектору в практичній площині повинні передувати наукові узагальнення, теорія та методологія досліджень, результати використання яких дозволяють науково обґрунтовано здійснити вибір управлінських рішень щодо механізмів регулювання та розвитку національного банківського сектору в умовах конкуренції з іноземними банками. Саме цим актуальним питанням присвячено дисертаційне дослідження.

Визнаючи значимість вітчизняних банків для економіки та існуючі проблеми, слід зазначити, що системним дослідженням та науковому обґрунтуванню їх розвитку в умовах конкуренції з іноземним банківським капіталом до цього часу не приділено достатньо уваги, що обумовлює актуальність теми дисертаційної роботи для теорії й практики, обґрунтовує необхідність дослідження.

Потреба у всебічному й комплексному аналізі національного банківського сектору та у розробці теоретико-методологічних і науково-методичних положень щодо трансформації механізму його розвитку в конкурентних умовах є нагальною, а дисертаційне дослідження Дятлової Ю.В. – актуальним і своєчасним.

На актуальність дослідження вказує й його зв'язок з державними та галузевими науковими програмами та планами, такими як «Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року», «Засади стратегічного реформування державного банківського сектору», «Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року», план науково-дослідних робіт Донецького державного університету управління Міністерства освіти і науки України за темами: «Механізми регулювання галузей і сфер економіки та соціальних параметрів суспільства» (номер державної реєстрації 0113U006011), «Фінансовий механізм державного управління економікою України» (номер державної реєстрації 0104U008798), «Механізми інноваційного розвитку зовнішньоекономічної діяльності і пріоритетних секторів економіки України» (номер державної реєстрації 0115U004320), «Конкурентоспроможність, стійкий розвиток і фінансова безпека банківського сектору економіки України в умовах глобалізації» (номер державної реєстрації 0118U006702).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, їх достовірність. Цінність творчого пошуку автора полягає в тому, що дисертаційну роботу виконано на підставі аналізу науково-теоретичних досліджень не тільки в галузі економіки та фінансів, а й в сфері державного управління та законодавчої бази, відповідної зарубіжної та вітчизняної практики забезпечення розвитку банківської системи країни в конкурентних умовах. Саме це й дозволило Ю.В. Дятловій сформулювати ряд пропозицій, що стали підґрунтям для практичного вдосконалення й реалізації механізму розвитку банківського сектору України в умовах конкурентної інтерналізації. Про це свідчать довідки про впровадження результатів дисертаційного дослідження у діяльність Асоціації українських банків і запропоновані до розгляду Вищою експертною радою Національного банку

України (довідка № 01-10/0222 від 27.02.2019 р.), ПАТ АКБ «Індустріалбанк» (довідка № 7632 від 03.10.2019 р.), АТ «Банк Січ» (довідка № 2315-19/4 від 22.02.2019 р.), АТ «Ощадбанк» (довідка № 08-19/143 від 22.03.2019 р.). Крім того, теоретичні й методологічні положення, практичні матеріали дисертаційної роботи використано Інститутом проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України (довідка № 22/346 від 02.10.2018 р.), Запорізької обласної організації Товариства «Знання» (довідка № 50-16 від 14.12.2018 р.), а також використовуються в освітньому процесі в Донецькому державному університеті управління МОН України (довідка № 12-01/743 від 27.12.2018 р.).

У дисертації чітко сформульовані мета і завдання дослідження (с. 24-25), їх постановка та послідовність дозволяють розкрити основний зміст теми. Об'єкт та предмет дослідження визначені відповідно до вимог і дозволяють всебічно проаналізувати поставлену проблему (стор. 25).

Структура дисертації Ю.В. Дятлової логічно витікає з поставлених завдань, об'єкту та предмету дослідження та складається зі вступу, п'яти розділів, які мають п'ятнадцять підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

Дослідження містить ґрунтовні наукові положення, які мають науково-теоретичне та методологічне значення, а також практичну спрямованість. Автором проаналізовано та використано нормативно-правові акти та методичні матеріали, що стосуються сфери банківської діяльності, регулювання та нагляду, статистичні та інформаційно-аналітичні матеріали МВФ та Світового банку, ЄС, Державної служби статистики України, Національного банку України, Міністерства фінансів України, фінансова звітність банків, більшість відомих на цей час досліджень вітчизняних і зарубіжних учених, які тією чи іншою мірою стосувалися предмета дисертаційного дослідження, про що свідчить зазначена дисертантом його теоретична та методологічна основа (стор. 25), виявлено сутність зазначеної проблематики, її значимість, визначено наукову новизну (стор. 26-30) та практичне значення дослідження (стор. 30-31).

Сформульовані у дисертації наукові положення, висновки та рекомендації (стор. 93-95, 144-145, 231-234, 331-333, 398-400, 401-407) є

достатньо обґрунтованими та отримані із використанням сучасних наукових підходів і загальноприйнятих в економічній науці методів аналізу, таких як системно-структурний, абстрактно-логічний та систематизації, порівняння й узагальнення, групування, структурно-функціональний та класифікування, статистичний та регресійний, математичного моделювання, розрахунковий, кластеризування та інші.

З тексту дисертаційного дослідження можна зробити висновок, що здобувач вдало використовує зазначені методи та демонструє наявність вмінь та навичок творчого наукового дослідження.

Дисертаційна робота Ю.В. Дятлової свідчить про ґрунтовне вивчення чинного законодавства України та інших країн в банківській сфері, наукових джерел вітчизняних і зарубіжних учених з предмету дослідження. Високий ступінь вірогідності та наукової обґрунтованості результатів виконаного дослідження забезпечено використанням значного обсягу літературних джерел – 493 найменування (с. 408-458), узагальнених практичних матеріалів, відповідних наукових методів. Слід зауважити, що здобувач вдало використовує теоретичні положення, досить толерантна в полеміці з іншими дослідниками, проявляє високий стиль і культуру при використанні цитат.

Основні положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертації, їх наукова новизна. У дисертації Дятловою Ю.В. отримані нові наукові результати, які у сукупності розв'язують важливе науково-прикладну проблему розвитку банківського сектору національної економіки в умовах конкурентної інтерналізації, вирішення якої створює передумови реалізації потенціалу національного банківського сектору, його ефективною трансформації та інтеграції в світову фінансову систему. Результати дисертаційного дослідження можуть бути використані на національному, регіональному та галузевому рівнях. Ці ознаки характеризують не тільки науковий рівень проведеного дослідження, а й ступінь наукової зрілості здобувача.

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження, наукових оцінок, пропозицій і рекомендацій, теоретико-методологічних узагальнень та висновків, які становлять основний зміст дисертаційної роботи Ю.В. Дятлової, в значній мірі

зумовлені актуальністю дослідження та обраним напрямом. Представлена дисертація є комплексним новим науковим дослідженням процесу трансформації механізму розвитку національного банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації.

Серед положень, які мають наукову новизну, заслуговують на увагу та підтримку такі:

1. Науково обґрунтований теоретичний базис конкурентної інтерналізації в банківському секторі, який ґрунтується на компаративному аналізі економічних теорій глобалізації, інтеграції, інтернаціоналізації, конкуренції, конкурентних переваг, міжнародного руху капіталу щодо розвитку банківського сектору в сучасних умовах (стор. 56-70), що дозволило аргументувати теоретичні витoki конкурентної інтерналізації в банківському секторі як передумов його розвитку під впливом ефекту доступу іноземного банківського капіталу, встановити підпорядкованість, взаємозалежність та взаємозв'язок між процесами та конкуренцією в банківській сфері на різних рівнях економіки.

2. Розроблений теоретико-методологічний підхід до розвитку банківського сектору, який передбачає введення до наукового обігу поняття «конкурентна інтерналізація в банківському секторі», обґрунтування шляхів доповнення існуючих теоретико-економічних концепцій положеннями щодо конкурентної інтерналізації й визначення сукупності наукових підходів (стор. 70-92), що уможливають розробку і застосовування ефективних методичних підходів до оцінювання конкурентних умов в банківському секторі, економічної безпеки й фінансової стійкості, а також трансформації механізму його розвитку під впливом присутності іноземних банків та їх активів у вітчизняних банках.

3. Сформований методологічний підхід до дослідження розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації, що ґрунтується на виокремлених постулатах економічних теорій, висунутих гіпотезах та напрямках їх науково-методичного обґрунтування (стор. 96-110), що визначає логіку подальшого наукового пошуку.

4. Наукові уявлення про тенденції та чинники розвитку банківського

сектору щодо зростання присутності іноземних банків і притоку іноземного капіталу у національні банківські системи країн, особливо з економікою, яка розвивається або трансформується (стор. 33-55), що обґрунтовує виокремлення інтерналізації, як одного з визначальних процесів, через який відбувається зміна умов розвитку національного банківського сектору;

5. Методичний підхід до оцінювання конкурентних умов розвитку банківського сектору, що базується на введенні коефіцієнта конкурентної інтерналізації до сукупності показників як такого, що дозволяє визначати зміни в тенденціях розвитку групи банків з вітчизняним капіталом порівняно з іншими групами, зокрема за рівнем конкурентної інтерналізації (стор. 110-121), і розширить інформаційну базу для прийняття обґрунтованих рішень щодо напрямів і механізму розвитку банківського сектору;

6. Науковий підхід до макропруденційного регулювання в умовах конкурентної інтерналізації як системи на засадах встановлення напрямів удосконалення її елементів, таких як суб'єкт і об'єкт регулювання, мета, функції, інструменти, наявності їх взаємозв'язку (стор. 169-231), що створить підґрунтя для її гармонізації з системами країн ЄС, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного сегменту банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації;

7. Аналітичне забезпечення щодо розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації на основі застосування пропонованого методичного підходу (стор. 235-272), що дозволило охарактеризувати та оцінити умови конкуренції з іноземними банками в Україні та довести гіпотезу переваг іноземних гравців через визначення небезпечного рівня конкурентної інтерналізації у банківському секторі в Україні із тенденцією до зростання конкуренції з боку іноземних банків.

8. Структурно-логічну модель комплексної ризик-орієнтованої системи забезпечення економічної безпеки банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації, зорієнтованої на усунення загроз на різних рівнях управління, в тому числі через присутність іноземних банків та капіталу як складових економічного впливу на стан банківського сектору (стор. 273-302), що

дозволить визначати ефективні інструменти монетарної, регуляторної та конкурентної політики, банківського нагляду.

9. Методичний підхід до оцінювання розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації із застосуванням обґрунтованої сукупності статичних і динамічних індикаторів, які використовуються в комплексі або як окремі (стор. 334-359), що надасть можливість формувати інформаційно-статистичний ресурс для обґрунтування рішень щодо інтеграційної доцільності у фінансовій сфері.

10. Напрями трансформації механізму розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації як комплексної системи удосконалення його складових – інституційної, організаційної, інформаційно-комунікативної, інноваційної, економічної (стор. 359-378), реалізація яких сприятиме підвищенню конкурентоспроможності та інтеграційним можливостям вітчизняних банків і банківського сектору в цілому.

11. Науково-методичний підхід до оцінювання економічної безпеки та фінансової стійкості банківського сектору, сутність якого полягає в розрахунку інтегрального показника економічної безпеки за розширеним переліком індикаторів (стор. 121-134) та сукупності ризик-орієнтованих індикаторів фінансової стійкості банківського сектору, які сформовано на основі порівняльного аналізу вітчизняних методик та закордонних аналогів (стор. 135-144), що забезпечить наукове підґрунтя щодо розроблення заходів з підвищення фінансової стійкості банківського сектору та запобігання економічним загрозам його розвитку в умовах конкурентної інтерналізації.

12. Інформаційно-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою та фінансовою стійкістю банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації на основі розрахунку показників, важливих з точки зору кредитування розвитку економіки та економічної безпеки банківського сектору як виду підприємництва, визначення рівня економічної безпеки та фінансової стійкості банківського сектору за встановленими градаціями (стор. 303-331), застосування яких становитиме інформаційне підґрунтя інструментів банківської

безпеки як детермінанти розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації.

13. Конкретизовані структурні елементи Стратегії як інструменту механізму розвитку банківського сектору України, в якості яких представлено цілі, принципи, види політики, відповідні їм інструменти, показники, за якими визначається її реалізація, а вибір методів та заходів здійснюється з використанням динамічного моделювання, яке дозволяє встановлювати стабілізуючий чинник або їх сукупність, що компенсує вплив негативного фактору, в тому числі небезпечного рівня конкурентної інтерналізації на розвиток банківського сектору України (стор. 378-398).

Теоретичне і практичне значення результатів дисертаційної роботи.

Наукова цінність отриманих в дисертаційній роботі результатів є безсумнівною і полягає в розробці теоретичних і методологічних положень, науково-практичних рекомендацій, які збагачують економічну науку з питань розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що основні теоретичні положення дисертації є підґрунтям для практичного вдосконалення механізму розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації.

Наукове та практичне значення дисертаційного дослідження підтверджується публікацією у відкритому друці монографій, статей у фахових і зарубіжних виданнях, у тому числі наукометричних, досвідом практичної апробації на конференціях і впровадженням результатів у діяльність в банківській, науковій і освітянській сферах.

Достовірність одержаних результатів забезпечено застосуванням сучасних методів досліджень і підтверджено апробацією на 11 конференціях, в тому числі за межами України, позитивним в органах державної влади, асоціації агровиробників та навчальних закладах, публікацією 21 праці у відкритому

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях. Детальне ознайомлення із текстами дисертації

Ю.В. Дятлової, автореферату та публікацій автора надає можливість зробити висновок, що основні положення та результати дослідження повністю

відображені в наукових публікаціях автора, а саме в 37 наукових працях, з яких: 3 – монографії та розділи в монографіях (у т.ч. одна – одноосібна), 20 – статті в наукових фахових виданнях України (у т.ч. 6 – у виданнях, внесених до міжнародних наукометричних баз), 11 – публікації апробаційного характеру, 3 – статті у зарубіжних виданнях (у т.ч. 1 – у виданнях, внесених до міжнародних наукометричних баз). Загальний обсяг публікацій становить 34,43 ум.-друк. арк., особисто автору належать 32,25 ум.-друк. арк.

В опублікованих працях здобувача достатньо повно відображено зміст отриманих результатів відповідно до поставлених завдань дослідження та їх наукова новизна. Результати дослідження доповідались і отримали позитивну оцінку на міжнародних науково-практичних конференціях. Тому апробацію результатів дисертаційної роботи слід вважати достатньою. Автореферат дисертації відображає її зміст і не містить положень, що не досліджені в роботі.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. Позитивно оцінюючи в цілому дисертаційне дослідження Ю.В. Дятлової «Механізм розвитку банківського сектору України в умовах конкурентної інтерналізації», слід зазначити, що деякі його положення потребують додаткової аргументації та пояснень.

1. При викладенні матеріалу щодо удосконалення методичного підходу до оцінювання умов конкурентної інтерналізації (підрозділ 2.2, стор. 110-121), потребує пояснення факт включення індексу фінансової надійності банку в перелік показників, що характеризують конкурентні умови, при тому що автором розвинуто науково-методичний підхід до оцінювання фінансової стійкості банківського сектору, який викладено далі по тексту дисертації (підрозділ 2.3, стор. 121-144).

2. Зважаючи на увагу, яку приділено здобувачем макропруденційному регулюванню (розділ 3, стор. 146-234), а саме удосконаленню науковому підходу, слід вказати, що організаційна структура системи макропруденційного регулювання в Україні, яку відображено як схематичну модель (рис. 3.5, стор. 220) і запропоновані в роботі напрями удосконалення її елементів (табл. 3.8, стор. 186) характеризують різні функціональні складові системи,

отже, потребує пояснення, яких саме структурних елементів торкається запропоноване удосконалення.

3. Проводячи достатньо глибокий аналіз результатів фінансової діяльності банківського сектору (розділ 4, стор. 235-333), а саме щодо взаємопов'язаності показників фондування, доходу, відрахування в резерви, прибутку (стор. 242-245,), в тому числі що забезпечують економічну безпеку та фінансову стійкість (стор. 303-331), слід було б детально розглянути ці показники за групами банків – державні, іноземні, з вітчизняним капіталом.

4. При розгляді механізму розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації (стор. 357-276) слід було б надати схематично його компоненти, а тоді вже розглядати напрями трансформації. Також необхідно продумати, яким чином визначати ефективність механізму, або його інструментів.

5. В авторефераті при викладенні дисертаційного матеріалу за четвертим розділом (стор. 20-22) не наведено повний перелік показників, які використано для аналітичного забезпечення оцінювання тенденцій розвитку банківського сектору та умов конкурентної інтерналізації в дисертації (стор. 235-273), а тільки основні показники діяльності банків.

Викладені вище зауваження викликані інтересом до даного дисертаційного дослідження, новизною й актуальністю питань і у своїй більшості мають дискусійний характер, а тому суттєво не впливають на високу оцінку дисертаційної роботи в цілому.

Загальний висновок про відповідність дисертації вимогам.
Дисертаційне дослідження Дятлової Ю.В. є самостійною науково-дослідною роботою, в якому отримані нові науково обґрунтовані результати – теоретико-методологічні та науково-методичні положення у галузі економічної науки, які в сукупності розв'язують важливе наукове й прикладне завдання щодо трансформації механізму розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації, вирішення якого створює передумови для підвищення його конкурентоспроможності, рівня економічної безпеки та фінансової стійкості в національній та світовій фінансовій системі.

Зміст автореферату, основних положень, викладених в ньому, ідентичний змісту дисертації; положення та результати дисертаційного дослідження пройшли свою апробацію на конференціях різних рівнів, впроваджені у діяльність банківських установ, Асоціації українських банків, наукових та освітніх закладів.

Структурна побудова дисертації, стиль висловлення та подача матеріалу досліджень є логічними, послідовними та зв'язаними єдиною цільовою спрямованістю. Мова дисертації – лаконічна, термінологічно відповідає сучасним нормам, коректна та зрозуміла.

Дисертаційна робота «Механізм розвитку банківського сектору України в умовах конкурентної інтерналізації» виконана на достатньо високому науковому, методологічному й професійному рівні та цілком відповідає вимогам пп. 9, 10, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» (Постанова Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567), щодо актуальності теми, наукової новизни та практичної значимості, ступеня обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій, а її автор, Дятлова Юлія Володимирівна, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент -
доктор економічних наук, професор,
керівник напрямку методології
Департаменту ризик-контролю
АТ «ТАСКОМБАНК»

Т.Д. Косова

Підпис Косової Т.Д. посвідчую

Начальник управління кадрового
адміністрування та звітності

Н.І. Лещенко

ВІДГУК
офіційного опонента

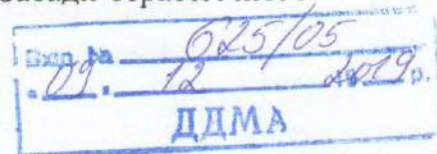
доктора економічних наук, доцента Лаврова Руслана Валерійовича на дисертаційну роботу Дятлової Юлії Володимирівни на тему "Механізм розвитку банківського сектору України в умовах конкурентної інтерналізації", представлену на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

Актуальність обраної теми дисертації. Важливою складовою здійснюваних в Україні економічних трансформацій є формування банківської системи ринкового типу. Забезпечення стійкого і безпечого розвитку її банківського сектору є обов'язковою умовою ефективності функціонування економіки. Будучи важливим елементом економіки, банківський сектор здійснює значний вплив на життєдіяльність суспільства. Банки не тільки забезпечують акумуляцію вільних коштів та їх залучення в обіг, перерозподіл грошового капіталу, але й є важливим елементом розрахунково-платіжного механізму господарської системи України.

Трансформаційні процеси в банківському секторі завжди викликали науковий інтерес. Конкурентний вплив іноземних банків відчувається в усіх секторах національної економіки та має як позитивні, так і негативні наслідки. Це вимагає використання нових концепцій, методологічних та методичних підходів до вивчення процесів розвитку банківського сектору, методів оцінювання конкурентних умов і результатів діяльності банків.

Саме тому обрана тема дисертаційного дослідження є актуальною з наукової точки зору, а наукові підходи до вирішення проблем мають практичне значення для подальшого розвитку вітчизняного сегменту банківського сектору економіки України, який зазнає фінансових втрат від трансформаційних процесів та жорсткої конкуренції з боку банків іноземних банківських груп на внутрішньому ринку.

Актуальність дослідження підтверджує і його зв'язок із програмами та планами державного й галузевого рівнів, такими як: "Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року", "Засади стратегічного

реформування державного банківського сектору”, “Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року”, а також у науковій сфері, зокрема з планом науково-дослідних робіт Донецького державного університету управління Міністерства освіти і науки України за темами: “Конкурентоспроможність, стійкий розвиток і фінансова безпека банківського сектору економіки України в умовах глобалізації” (номер державної реєстрації 0118U006702), “Фінансовий механізм державного управління економікою України” (номер державної реєстрації 0104U008798), “Механізми інноваційного розвитку зовнішньоекономічної діяльності та пріоритетних секторів економіки України” (номер державної реєстрації 0115U004320), “Механізми регулювання галузей і сфер економіки та соціальних параметрів суспільства” (номер державної реєстрації 0113U006011), у виконанні яких здобувач приймала участь, у тому числі як керівник тем.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність. Наукові положення, висновки та рекомендації автора засновуються на використанні комплексного й системного підходу, сучасних методів дослідження (системно-структурний аналіз, абстрактно-логічний, порівняння та узагальнення, структурно-функціональний аналіз, групування, класифікації, статистичний і регресійний аналіз, математичне моделювання та розрахунковий, системний аналіз, абстракція й формалізація, кластерний аналіз), вітчизняних і закордонних нормативно-правових актів, які стосуються сфери банківського регулювання та нагляду, матеріалів і звітів національних й міжнародних фінансових інститутів. На їх основі Ю.В. Дятловою сформульовано пропозиції, які стали підґрунтям для практичного вдосконалення і реалізації механізму розвитку банківського сектору України в умовах конкурентної інтерналізації.

Зазначене підтверджують довідки про впровадження результатів дисертаційного дослідження в діяльність Асоціації українських банків із пропозиціями до розгляду Вищою експертною радою Національного банку

України (довідка № 01-10/0222 від 27.02.2019 р.), ПАТ АКБ “Індустріалбанк” (довідка № 7632 від 03.10.2019 р.), АТ “Банк Січ” (довідка № 2315-19/4 від 22.02.2019 р.), АТ “Ощадбанк” (довідка № 08-19/143 від 22.03.2019 р.). Крім того, теоретико-методологічні положення й практичні матеріали дисертаційної роботи використано Інститутом проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України (довідка № 22/346 від 02.10.2018 р.), Запорізькою обласною організацією Товариством “Знання” (довідка № 50-16 від 14.12.2018 р.), а також використовуються в освітньому процесі в Донецькому державному університеті управління МОН України (довідка № 12-01/743 від 27.12.2018 р.). Результати дисертаційного дослідження доцільно використовувати при формуванні стратегічних планів на рівні держави, регіону, банківських установ, програм розвитку банківського сектору й розробці заходів із реалізації політики Національного банку України, незалежних організацій в сфері банківництва.

Загальний аналіз змісту дисертації переконує, що дослідження являє собою самостійно виконану аргументовану, комплексну роботу, яка має високий теоретико-методологічний, науково-методичний та науково-прикладний рівень. Вдала структурна побудова дисертації свідчить про науково вивірений підхід до вирішення поставлених завдань і досягнення мети. У дисертації Ю.В. Дятлової чітко сформульовані мета й завдання дослідження (с. 24-25), логічність постановки яких дозволяє розкрити основний зміст теми. Об’єкт і предмет дослідження визначені відповідно до вимог та всебічно характеризують обрану проблему (с. 25). Структура дисертації логічно витікає з поставлених завдань, об’єкту й предмету дослідження та складається зі вступу, п’яти розділів, які включають п’ятнадцять підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків (с. 19-20).

Дисертаційне дослідження вирішує актуальну науково-прикладну проблему щодо трансформації механізму розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації на засадах поглиблення розвитку теоретичних

положень, науково-методологічних засад, методичних підходів і практичних рекомендацій, що сприятимуть конкурентоспроможності, забезпеченню економічної безпеки та фінансової стійкості банківської системи України, а на засадах банкоцентричності – фінансової системи, економіки й держави в цілому. Про це свідчить зазначена здобувачем теоретична і методологічна основа (с. 25), наукова новизна (с. 26-30) та практичне значення дослідження (с. 30-31).

Теоретичні положення дисертаційної роботи є внеском у розвиток економічної теорії та теорії управління на державному й галузевому рівнях. Для отримання результату здобувачем опрацьовано наукові здобутки провідних вітчизняних і зарубіжних вчених з економічної теорії, прикладної економіки, фінансів, державного управління та банківського менеджменту, які стосуються проблем регулювання й розвитку банківських систем в Україні та світі, що засвідчено значним списком літератури зі 493 найменувань (с. 408-458). Використанням значного обсягу літературних джерел забезпечено високий ступінь вірогідності й наукової обґрунтованості результатів дослідження. Здобувач вдало застосовує теоретичні положення, досить толерантна в полеміці з іншими дослідниками, проявляє високий стиль і культуру при використанні цитат.

Основні наукові положення, висновки та рекомендації (с. 93-95, 144-145, 231-234, 331-333, 398-400) є достатньо обґрунтованими з точки зору логіки й методології наукового дослідження.

Основні положення, висновки та рекомендації, сформульовані в дисертації, їх наукова новизна. У дисертації порушені раніше не розроблені теоретико-методологічні й науково-прикладні завдання, розв'язання яких дозволило одержати нові результати та виробити ряд пропозицій. Основні наукові здобутки полягають у наступному:

У першому розділі на засадах аналізу наукових джерел щодо проникнення іноземних банків у банківську систему країн, у тому числі України (с. 33-45), встановлених як загальних світових, регіональних, так і

країнових тенденцій розвитку банківського сектору, констатовано поширення присутності іноземних банків за показниками їх частки в загальній кількості банків та активах у національних банківських системах, особливо з економікою, яка розвивається або трансформується (с. 45-53), що дозволило удосконалити наукові уявлення про тенденції й чинники розвитку банківського сектору в аспектах зростання присутності іноземних банків у банківських секторах країн і обґрунтувати виокремлення інтерналізації як процесу в банківському секторі країни, який впливає на зміну умов розвитку банківського сектору (с. 53-55). Це обумовило необхідність компаративного аналізу теорій конкуренції, конкурентних переваг, міжнародного руху капіталу, встановлення їх прогалів щодо розвитку банківського сектору і витоків концепту конкурентної інтерналізації, а на цьому обґрунтувати її теоретичний базис (с. 56-70). Запропонований теоретико-методологічний підхід щодо розвитку банківського сектору базується на введенні до наукового обігу поняття “конкурентна інтерналізація в банківському секторі”, доповненні економічних концепцій положеннями щодо цього концепту та визначенні наукових підходів (с. 70-92).

У другому розділі обґрунтовано методологічний підхід до дослідження розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації, в якому виокремлено постулати економічних теорій, висунуті гіпотези, визначено методичний рівень їх доведення та очікувані результати (с. 96-110). Удосконалено методичний підхід до оцінювання конкурентних умов у банківському секторі на засадах використання коефіцієнта конкурентної інтерналізації в сукупності показників для встановлення змін у тенденціях розвитку групи вітчизняних банків із приватним капіталом порівняно з іншими групами (с. 110-121). Отримав розвиток науково-методичний підхід до оцінювання стану економічної безпеки за інтегральним показником із розширеним переліком одиничних індикаторів і фінансової стійкості банківського сектору за сукупністю ризик-орієнтованих індикаторів, що сформовано на базі порівняння вітчизняної та зарубіжної методик (с. 121-144).

У *третьому розділі* удосконалено науковий підхід до макропруденційного регулювання як до системи з визначеною сукупністю елементів, які мають певний зміст і взаємозв'язки, що обумовлює певні моделі архітектурної організації, вибір яких створює підґрунтя для гармонізації з системами країн ЄС, надано пропозиції з включення конкурентної інтерналізації до предмету нагляду в банківському секторі та врахування в складі системного ризику (с. 169-231).

У *четвертому розділі* удосконалено аналітичне забезпечення умов розвитку банківського сектору в аспекті конкурентної інтерналізації за рахунок оцінювання його рівня і визначення як небезпечний з тенденцією до зростання конкуренції з іноземними банками (с. 235-272), що дозволило підтвердити гіпотезу переваг іноземних гравців на національному ринку банківських послуг. Також удосконалено структурно-логічну модель комплексної системи забезпечення економічної безпеки банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації з визначенням її елементів та зорієнтованості на врахування низки загроз, що включають і економічний вплив іноземних банків (с. 273-302). Отримало розвиток інформаційно-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою та фінансовою стійкістю банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації шляхом застосування показників, перелік яких розширено (с. 303-331).

У *п'ятому розділі* удосконалено методичний підхід до оцінювання розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації із застосуванням сукупності індикаторів щодо банківського сектору, зокрема групи вітчизняних банків із приватним капіталом порівняно з іншими групами (с. 334-359). Крім того, удосконалено напрями трансформації комплексного механізму розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації за встановленими його складовими (с. 359-378), зокрема інституційній – Стратегії, у тому числі валютної, як інструменту в рамках механізму, щодо якої визначено елементи, а в їх рамках заходи за певними інструментами, вибір яких запропоновано ґрунтувати на

результатах динамічного моделювання з визначенням стабілізуючих і негативних чинників, їх взаємної компенсації для розвитку банківського сектору України в умовах конкурентної інтерналізації (с. 378-398).

Теоретичне та практичне значення результатів дисертаційної роботи. Наукова цінність отриманих у дисертаційній роботі результатів полягає в тому, що в сукупності вони дозволяють розв'язати важливе наукове завдання з розроблення теоретико-методологічних засад, методичних підходів і практичних рекомендацій щодо трансформації механізму розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що основні теоретичні положення дисертації є підґрунтям для практичного вдосконалення та реалізації механізму розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації.

Про наукову і практичну цінність дисертаційного дослідження свідчать публікації у відкритому друці монографій, статей у фахових та зарубіжних виданнях, у тому числі наукометричних, практична апробація на конференціях і впровадження результатів у діяльність у банківській, науковій та освітянській сферах.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях. Ознайомлення з текстом дисертації, автореферату та публікацій Ю.В. Дятлової надає можливість зробити висновок, що основні наукові положення і результати дослідження повністю відображені в наукових публікаціях автора, а саме в 37 наукових працях, з яких: 3 – монографії та розділи в монографіях (у т.ч. 1 – одноосібна), 20 – статті в наукових фахових виданнях України (у т.ч. 6 – у виданнях, внесених до міжнародних наукометричних баз), 11 – публікації апробаційного характеру, 3 – статті в зарубіжних виданнях (у т.ч. 1 – у виданнях, внесених до міжнародних наукометричних баз). Загальний обсяг публікацій становить 34,43 ум.-друк. арк., особисто автору належать 32,25 ум.-друк. арк.

В опублікованих працях здобувача достатньо повно відображено зміст отриманих результатів відповідно до поставлених завдань дослідження та їх наукова новизна. Результати дослідження доповідались й отримали позитивну оцінку на міжнародних науково-практичних конференціях. Зважаючи на це, апробацію результатів дисертаційної роботи слід вважати достатньою. Автореферат дисертації відображає її зміст і не містить положень, що не досліджені в роботі.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації:

1. За значної уваги, приділеної економічній безпеці банківського сектору, у підрозділі 2.2 (с. 110-121), 4.2 (с. 273-302), 4.3 (с. 303-331) у представленій структурно-логічній моделі системи забезпечення економічної безпеки банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації, наведеній на рис. 4.17 (с. 292), потребують уточнення суб'єкти системи на макрорівні та обґрунтування виокремлення на іншому рівні Національного банку України, який регулює діяльність у банківській сфері.

2. За досить об'ємного аналізу, присвяченого новому підходу до регулювання банківської діяльності, який представлено в розділі 3 (с. 146-234), необхідно надати пояснення щодо наведеної на рис. 3.5 (с. 220) структури системи макропруденційного регулювання в Україні та обґрунтувати її зв'язок із напрямками удосконалення елементів такої системи, відображеними в табл. 3.8 (с. 186).

3. Визнаючи ґрунтовний аналіз щодо розвитку банківського сектору України та оцінки умов конкурентної інтерналізації, який відображено в підрозділі 4.1 (с. 235-272), потребує пояснення вибір певних банків за групами – державних, іноземних, вітчизняних із приватним капіталом, зокрема щодо банків іноземних банківських груп, які обрано для підрахунку індексу ринкової потужності банків і його складових (с. 268-271), тим більше, що в матеріалах підрозділу 5.1 (с. 334-359) у табл. 5.2 (с. 336) для розрахунку індикаторів щодо оцінки розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації обрано інші банки, тоді як логічним є їх співпадіння.

4. У підході, що надав можливість конкретизувати модулі й розвинути структурні елементи Стратегії розвитку банківського сектору, викладеному в підрозділі 5.3 (с. 376-398), при обґрунтуванні напрямів та інструментів пропонується застосовувати динамічне моделювання, за результатами якого визначено сукупність чинників, які компенсують вплив такого негативного фактору, як небезпечний рівень конкурентної інтерналізації (с. 384-385), між тим, посилання на такий метод аналізу в підрозділі 2.1 (с. 96-110), що включає методологію дослідження, відсутній.

Викладені дискусійні питання та зауваження суттєво не впливають на загальну високу оцінку виконаного дисертаційного дослідження.

Загальний висновок про відповідність дисертації вимогам. Дисертаційне дослідження Ю.В. Дятлової є самостійною науково-дослідною роботою, в якому отримані нові науково обґрунтовані результати – теоретико-методологічні та науково-методичні положення в галузі економічної науки, які в сукупності розв'язують важливе наукове й прикладне завдання щодо трансформації механізму розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації, вирішення якого створює передумови для підвищення його конкурентоспроможності, рівня економічної безпеки та фінансової стійкості в національній і світовій фінансовій системі.

Зміст автореферату, основних положень, викладених у ньому, ідентичний змісту дисертації, положення та результати дисертаційного дослідження пройшли свою апробацію на конференціях різних рівнів, впроваджені в діяльність банківських установ, Асоціації українських банків, наукових та освітніх закладів.

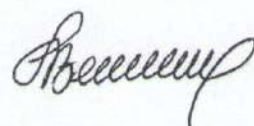
Структурна побудова дисертації, стиль висловлення й подача матеріалу досліджень є логічними, послідовними та зв'язаними єдиною цільовою спрямованістю. Мова дисертації – лаконічна, термінологічно відповідає сучасним нормам, коректна і зрозуміла.

Результати наукових досліджень, наведені в кандидатській дисертації, у представленій роботі не використовувалися.

Дисертаційна робота “Механізм розвитку банківського сектору України в умовах конкурентної інтерналізації” виконана на достатньо високому науковому, методологічному й професійному рівні та цілком відповідає вимогам пп. 9, 10, 12, 13, 14 “Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника” (Постанова Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567) щодо актуальності теми, наукової новизни та практичної значимості, ступеня обґрунтованості й достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій, а її автор, Дятлова Юлія Володимирівна, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент:

професор кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Чернігівського національного
технологічного університету
МОН України,
доктор економічних наук, доцент

 Р.В. Лавров

 Р.В. Лавров

 І.О. Клав